

HANDLÄGGARE/ENHET

Enheten för välfärd utbildning
och arbetsmarknad
Sten Gellerstedt

DATUM

2017-06-08

DIARIENUMMER

20170176

ERT DATUM

2017-07-31

ER REFERENS

A2017/00714/ARM

Arbetsmarknadsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över SOU 2017:24 Ett arbetsliv i förändring – hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön?

LO har getts möjlighet att yttra sig över ovan nämnda betänkande och har inhämtat LO-förbundens synpunkter. Utredningen belyser frågor av stort intresse för LO. Enligt direktiven ges enbart författningsförslag om de regionala skyddsombudens tillträde.

Rådighetsansvar

LO delar utredningens syn att det har blivit svårare att avgöra vem som har ansvar för vad inom arbetsmiljön och att det behövs ett utvidgat rådighetsansvar när annan aktör än arbetsgivaren påverkar arbetsmiljön för den som utför arbete.

LO förordar att regeringen utreder hur Arbetsmiljöverket kan sätta press på en beställare av arbete där beställaren har rådighet över arbetsmiljön samt ger nödvändiga författningsförslag. Idag har Arbetsmiljöverket ingen möjlighet att sätta press på en beställare av arbete.

Utredningen har översiktligt utrett beställansvar och sett längden på entreprenadskedjor som kriterium för underordnad ställning. LOs erfarenheten är att beställare av arbete kan beskära den utförande arbetsgivarens möjlighet att följa arbetsmiljölagen oavsett utförarens position i en leverantörskedja.

Skyddsombud saknar rätt att medverka vid planering av arbete innan ett arbetsställe är etablerat (till exempel vid upphandling), när beställare/huvudentreprenör saknar anställda inom skyddsområdet (till

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

exempel spårtrafik) och när planering sker på högre nivåer inom större företag/verksamheter (till exempel koncerner). Ett rådighetsansvar i arbetsmiljölagen för beställare gör att skyddsombud kan hänvisa till regeln och sätta press på beställaren, även i sådana fall då AV inte engagerat sig.

LO vill även införa en regel i arbetsmiljölagen om skyldighet att i förfrågningsunderlaget beakta arbetsmiljön vid upphandlingar över 1 miljon kronor (förslag från SOU 2007: 43).

LO delar också utredningens syn på att allt fler utför arbete för annans räkning utan att vara formellt anställda.

LO förordar att regeringen utreder vem som är skyddsvärd och ger nödvändiga författningsförslag så att den som utför arbete omfattas av arbetsmiljölagen.

Regionala skyddsombudens tillträdesrätt och befogenheter

LO ställer sig positiv till utredningens förslag om att utöka tillträdesrätten för regionala skyddsombud (RSO). LO anser att utredningens förslag är ett steg i rätt riktning men att det är otillräckligt för att bemöta de företag som använder en dålig arbetsmiljö för att få konkurrensfördelar.

Arbetslivet har förändrats, något som även utredningen konstaterar. Detta överensstämmer väl med den bild som LO-förbundens regionala skyddsombud årligen rapporterar beträffande sin verksamhet. Rapporterna speglar både utveckling och nya trender inom arbetsmiljöområdet. Noterbart är ökningen av den psykiska ohälsan, till följd av ett allt tuffare arbetsklimat och högre arbetsbelastning som leder till stress och konflikter. Samtidigt finns de ”gamla” fysiska arbetsmiljöproblemen kvar och återfinns alltför ofta även på de arbetsplatser som de regionala skyddsombuden inte har tillträde till idag.

Många gånger är dessa brister i arbetsmiljön grava. De gäller såväl fysisk som social arbetsmiljö, på arbetsställen som varken har kollektivavtal eller som är medlemmar i en arbetstagarorganisation. De regionala skyddsombuden har idag inte tillträde men skulle behöva ha tillträde vid behov. LO vill i sammanhanget också påminna om det fortsatt ökande antalet utländska företag. Vanligt är att medlemmar saknas och att det är svårt att få till kollektivavtal. Här är de regionala skyddsombudens tillträdesrätt viktig som ett verktyg för att stävja osund konkurrens från företag med dålig arbetsmiljö.

I detta sammanhang vill LO även hänvisa till sina tidigare skrivelser till regeringen där vi framlagt olika förslag på hur tillträdesrätten för LO-förbundens regionala skyddsombud bör utökas utan att RSO-uppdraget ges utökade befogenheter. Utredningen har dock bedömt att LOs förslag faller

på den grunden att det inte finns en facklig anknytning till arbetsstället. LO avvisar den slutsatsen. I skrivelse till regeringen 2015 föreslog LO att tillträdesrätten ska tillkomma den arbetstagarorganisation som brukar teckna kollektivavtal för sådan verksamhet som arbetsgivaren bedriver. LO anser att det därigenom finns en facklig anknytning till arbetsstället som därmed legitimerar de regionala skyddsombudens tillträdesrätt. Dessutom måste en sund och säker arbetsmiljö anses vara av sådan hög angelägenhetsgrad för de fackliga organisationerna att detta i sig får anses utgöra en tillräcklig grund som legitimerar de regionala skyddsombudens tillträdesrätt.

LO har även under utredningens arbete lagt fram förslaget att rätten att utse regionalt skyddsombud ska tillkomma den arbetstagarorganisation som har eller brukar ha någon medlem på arbetsstället eller som har eller brukar vara bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren på arbetsstället. Utredningen har ansett att hanteringen av skyddsombudens tillträdesrätt med ett sådant förslag skulle bli mer otydlig och att det inte heller kan anses som en naturlig följd av arbetsrätten i övrigt. LO delar inte denna uppfattning och vill i detta sammanhang hänvisa till Arbetsdomstolens praxis, bland annat domarna AD 2012 nr 57 och AD 2015 nr 40.

Dessa mål som avsåg frågan om tillämpning av 38 § i medbestämmandelagen, innebär bland annat följande: förutsättningarna för att en arbetsgivare ska vara förhandlingsskyldig enligt 38 § medbestämmandelagen är i huvudsak samma som vid primära förhandlingar enligt 11 § samma lag. Förutom att kollektivavtal ska föreligga så ska det normalt finnas medlemmar i den fackliga organisationen som är anställda i företaget. Av de ovan angivna domarna framgår att det räcker att medlemmar i en arbetstagarorganisation endast regelbundet är anställda även om det inte finns någon anställd vid den tidpunkt då entreprenaden ska ske.

I domen AD 2015 nr 40 står: ”Mot den bakgrunden finner Arbetsdomstolen att det inte behöver ha funnits en förbundsmedlem anställd hos // *företaget* // vid just tiden för förhandlingsskyldighetens inträde. En motsatt ordning skulle kunna medföra att förhandlingsskyldigheten blev beroende av tillfälligheter och även att // *företaget* // självt skulle kunna planera sina anställningar av förbundsmedlemmar och beslut om utläggning av produktioner så att förhandlingsskyldighet inte föreligger. En sådan ordning vore inte lämplig.”

På motsvarande sätt kan argumenteras för de regionala skyddsombudens tillträdesrätt där det saknas kollektivavtal. Med utredningens förslag skulle tillträdesrätten även den göras beroende av tillfälligheter. Har arbetstagarorganisationen en medlem på arbetsstället eller inte? Mot bakgrund av bland annat den ökande rörligheten på arbetsmarknaden, där

såväl organiserade som oorganiserade arbetstagare byter arbetsgivare i större utsträckning, är detta inte tillfredsställande. En trygg och säker arbetsmiljö ska inte bero på slumpmässiga omständigheter.

Vad gäller frågan om tillsättande av skyddskommittéer så har de centrala arbetstagarorganisationerna uppmärksammat utredningen på att det i allt större utsträckning förekommer att det inrättats skyddskommittéer utan de fackliga organisationernas medverkan. Utredningen hänvisar i denna del endast till att problematiken får lösas inom ramen för det arbetsrättsliga tvisteförhandlingssystemet. Från LOs sida ser vi en ökning bland förbunden av sådana tvister. För att förekomma och förebygga denna negativa utveckling borde utredningen, när den har haft möjlighet därtill, ha förtydligat vad en skyddskommitté är, hur den tillsätts och av vilka.

Uppdraget som regionalt skyddsombud är ett fackligt uppdrag, något som även utredningen tar fasta på. Uppdraget ska inte jämföras med den roll som en arbetsmiljöinspektör har och som LO-förbunden aldrig eftersträvat. Enligt LOs uppfattning ger rådande lagstiftning väl avvägda befogenheter. Det finns inte skäl att ändra denna ordning. Därmed finns inte heller skäl att minska medelstillelsen till Arbetsmiljöverkets tillsyn.

Finansieringsfrågan är förvisso inte ämnet för den aktuella remissen, men LO vill ändå avslutningsvis återigen påtala behovet av ett utökat statsbidrag. För att verksamheten ska kunna bedrivas med hög kvalitet behöver statsbidraget utökas till verksamheten och som medel för vidareutbildning.

Med hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Karl-Petter Thorwaldsson

Sten Gellerstedt